

Posudek oponenta na bakalářskou práci

Lenky Knotkové

Srovnávací pojetí řeči u Platóna

(FHS UK, 2014)

Záměr a charakter předložené práce:

Práce se zabývá pojetím filosofické rétoriky z Platónových dialogů Faidros, Prótagorás a Gorgiás. Filosofickou rétoriku autorka odlišuje od sofistické, přičemž obě charakterizuje a srovnává. V 1. kapitole práce se autorka navíc pokouší předložit kratičký historický exkurz k počátkům rétoriky. V závěru vyúsťuje práce v úvahu nad rolí a důležitostí řeči v lidské existenci. Autorka pracuje s českými překlady Platóna a z výkladové literatury patrně nejvíce využívá Špinkovy publikace.

Komentář:

Díváme-li se na Platónovy dialogy komplexně, tak si autorka vybrala jedno z jejich klíčových témat, což je chvályhodné. Pozitivní na práci též je, že nechápe Platónovy dialogy dogmaticky, nýbrž spíše pedagogicky (čtenáře mají spíše přivést k problémům a otázkám a probouzet v nich vlastní myšlení, než jim předkládat hotovou nauku k nazření). Zároveň lze konstatovat, že autorka výkladově a argumentačně dobře zvládla prvoplánovou rovinu dialogů.

Vedle těchto pozitiv však musím k práci uvést i řadu výhrad, které se především týkají způsobu interpretace a zvládnutí některých témat.

První výhrada se týká hned 1. kapitoly zasazující filosofickou a sofistickou rétoriku do dobového kontextu. Problémem zde je, že do „dobového“ kontextu je zasazována rétorika tak, jak je představována v Platónových dialozích, které však s tématem rétoriky již nějak tendenčně pracují a rozhodně nepodávají historický obraz tehdejší rétoriky a rétorů. Navíc při uvedení dobového kontextu by se kromě jiných zdrojů, než jsou Platónovy dialogy, musely zohlednit i okolnosti, za jakých rétorika vzniká (např. proměna polis a s tím související proměna areté). Nejde jen o to, že rétoři a sofisté poskytovali vzdělání, ale jde o to, že se proměňuje tehdejší sebe-porozumění člověka.

S tím souvisí i klíčový problém celku práce, tj. problém ve srovnávání filosofické a sofistické rétoriky. Ačkoli je můžeme formálně snadno rozlišit např. podle toho, na co berou primárně ohled (zda na celek obce či na individuální zájem), přesto patrně mají společný kořen, který tkví ve vzniku pojmového myšlení a souběžné reflexi jak nad jeho problémy a limity, tak zároveň nad jeho mocí. Ruku v ruce s tím pak jde i tematizace toho, co je pravou povahou skutečnosti (bytí). Na této rovině by se pak otevřely možnosti mnohem hlubšího

uchopení rozdílu mezi sofistickou a filosofickou rétorikou. Přitom je ovšem potřeba zohlednit, že i Platónovy dialogy se pohybují už v určitém rozvrhu porozumění tomu, co je pravou povahou skutečnosti, a že toto porozumění předurčuje jeho uchopení úkolu filosofie a potažmo i její rétoriky. (Příklady: rozpominání není vysvětlujícím důvodem nasměrování duše [s. 34], nýbrž směr rozpominání je již předurčen pravou povahou skutečnosti [tím, co je stálé a neměnné]; na několika místech se mluví o morálním hledisku či kvalitě [s. 10, 20, 31], aniž se pojedná to, co je kritériem „morálního“.)

Myslím si, že tento klíčový problém práce souvisí s tím, že autorčiny výklady se pohybují na prvoplánové rovině čtení a u sledované tematiky nekladou otázku na její umožňující předpoklady či horizont smyslu, z něhož může být daná tematika ve své podobě vyslovena. Zdá se, že se autorka nechce pouštět do takovéto hlubší interpretace a kompenzuje rozsah potřebných výkladů mnohými parafrázemi příběhové vrstvy dialogů, které jsou navíc zhusta protkány citacemi. Přitom bez dotázání a interpretace umožňujících předpokladů zůstává srovnání sofistické a filosofické rétoriky jen u vnějších znaků.

Další velkou otázkou k celku práce je to, zda filosofická rétorika není totožná s dialektikou. Dialektika přitom není jen umění spojovat a rozdělovat (s. 25), ale má v Platónových dialozích mnohem větší rozsah (umění rozhovoru, umění vnitřního dialogu myšlení, umění myslet z hypotézy, péče o jednotu a nerozpornost). Sledovat to lze v takovéto pestrosti právě na dialogu Gorgiás, kde se k hlavní linii dialogu o rétorice vede paralelní a nenápadná řeč o tom, jak vůbec správně vést rozhovor.

Celkové hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě a při zvážení pozitiv i problémů ji celkově hodnotím jako „velmi dobrou“.

V Těptíně 29. ledna 2014

Mgr. Jaroslav Novotný, Ph.D.